

مقدمه

ریکی [۶] بیان می‌کند که تصمیم‌گیران منابع طبیعی برای مدیریت موفق در عرصه‌های مختلف آب و خاک کشور با چالشهای بسیاری مواجه هستند. از این مسائل چالش برانگیز می‌توان به تغییرات اقلیمی و یا افزایش فزاینده جمعیت اشاره کرد. مسائل مختلفی در یک جامعه وجود دارد که بر منابع محیطی تأثیر می‌گذارد و ممکن است باعث تهدید منابع طبیعی و کشاورزی شود. محمدی الوار [۹] در مورد اهمیت آب و خاک به عنوان دو عامل مهم و تأثیرگذار در توسعه پایدار نواحی روستایی معتقد است که در شرایط ویژه کشور به لحاظ کم‌آبی و خشکی ایجاب می‌کند که بیش از پیش به این دو عامل مهم در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها توجه گردد و با نگرش مناسب در حفظ و احیا این منابع گام برداشته شود. خلیقی و چکشی [۴] نیز در راستای برنامه‌ریزی بیان می‌دارند که مشارکت مردم در امر احیا، مدیریت و اجرای طرح‌های منابع طبیعی از موارد ضروری در موفقیت برنامه‌های مدیریتی است. مشارکت دارای اهداف و اصولی است که با بیان معنای واقعی آن، جلوه حقیقی خود را باز خواهد یافت. در مفهوم گسترده، مشارکت به معنی برانگیختن حساسیت مردم جهت حفاظت منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی) و در نتیجه افزایش ادراک و توان آن‌ها جهت پاسخگویی به طرح‌های توسعه می‌باشد. به تعبیر دیگر مشارکت شامل دخالت مردم در فرآیند تصمیم‌گیری، اجرای طرح‌ها و سهم‌شدن آنان از منافع طرح‌های توسعه و مداخله در ارزیابی این گونه طرح‌هاست. براین اساس است که اوکلی و مارسدن [۱۵] بیان می‌دارند اگر فعالیت‌ها در طرح‌های اجرایی بدون مشارکت و حضور مردم صورت گیرد، آن‌ها مسئولیت حفظ، نگهداری و همکاری لازم در انجام طرح‌ها و پروژه‌ها را بر عهده نمی‌گیرند. گای [۱۴] مشارکت مردم در طرح‌های منابع طبیعی را نیازمند کسب نتایج ملموس و ارائه راه حل‌هایی برای مشکلات معیشتی آنان می‌بیند و اعتقاد دارد در غیر اینصورت، تمایل و انگیزه لازم به مشارکت در بین مردم از دست خواهد رفت. خدمات حمایتی ترویجی ضمن تقویت احساس تعلق و مالکیت در بهره‌برداران و مجریان، باعث مشارکت فعال آن‌ها در پروژه‌های حفاظت آب و خاک می‌شود و فضایی برای احترام و اعتماد متقابل را ایجاد می‌کند. پورشریانی و همکاران [۱] در تحقیق خود عنوان می‌کنند که مردم، منابع و مشارکت، سه رکن اساسی توسعه انسانی پایدار را تشکیل می‌دهند، با این تفاوت که مشارکت در مقایسه با دو رکن دیگر نقش ساختاری دارد و دو عامل مردم و منابع در چارچوب آن به فعالیت مطلوب درمی‌آیند. به عبارت دیگر

سنجش میزان تمایل مردم به مشارکت در طرح‌های تغییر الگوی کشت در منطقه علی‌آباد استان گلستان

محمد ریکی^۱، محسن حسین‌علی‌زاده^{۲*} و ایمان اسلامی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۲/۱۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۹/۳۰

چکیده

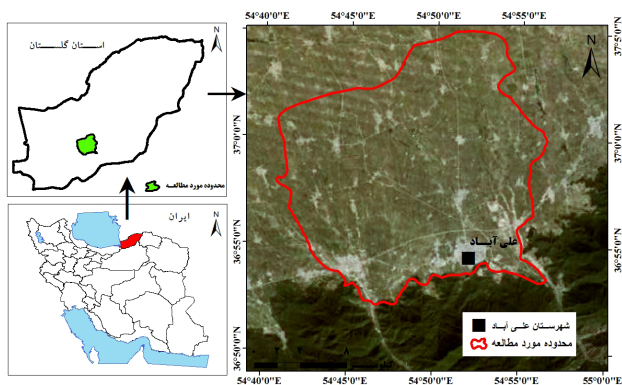
بررسی مشارکت مردمی جهت اجرای طرح‌های تغییر الگوی کشت امری مهم بمنظور موفقیت‌آمیز نمودن پروژه‌های آب و خاک می‌باشد، اما همراه نمودن مردم با دستگاه‌های اجرایی فرآیندی سخت و پیچیده است. این پژوهش با هدف بررسی میزان تمایل مردم به مشارکت در طرح‌های تغییر الگوی کشت بصورت میدانی با پرسشنامه بصورت پایلوت در منطقه علی‌آباد استان گلستان انجام شد. پرسشنامه نهایی که دربردارنده پنج عامل پیشنهادی بود با مراجعه حضوری بین ۸۶ کشاورز به عنوان نمونه از جامعه ۱۱۰ نفره تکمیل گردید. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها نشان داد که به ترتیب عواملی چون رفاه اقتصادی، مکانیزه کردن فعالیت‌های سنتی، تضمین آینده فرزندان، پرآب شدن چاه‌ها و شناخت کافی از طرح در اولویت نخست کشاورزان قرار دارد. همچنین سوددهی در آینده، یکپارچه‌سازی اراضی، نزاع و کشمکش بین مردم، بهبود خاک سطحی و بازدید از طرح در اولویت آخر قرار گرفت. در نهایت در جهت توسعه کشاورزی نوین به سازماهای اجرایی پیشنهاد شد که جهت همراهی کشاورزان به اولویت‌های آنان که عمدتاً نگرانی آنان مربوط به مسائل اقتصادی و معیشتی می‌شود توجه ویژه‌ای شود.

واژه‌های کلیدی: مشارکت مردمی، تغییر الگوی کشت، عوامل اقتصادی و اجتماعی، علی‌آباد، استان گلستان.

۱- فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد آبخیزداری، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

۲- عضو هیات علمی گروه آبخیزداری و مدیریت مناطق بیابانی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، نویسنده مسئول
Email: mhalizadeh@gau.ac.ir

۳- فارغ‌التحصیل دکتری بیابان‌زدایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

شکل ۱- موقعیت منطقه مورد مطالعه

(شکل ۱) بین ۳۶ درجه و ۵۲ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۵ دقیقه عرض شمالی و ۵۴ درجه و ۴۰ دقیقه تا ۵۴ درجه و ۵۶ دقیقه طول شرقی واقع شده است. منطقه علی آباد از شمال به شهرستان آق قلا و گنبد، از شرق به شهرستان رامیان، از غرب به شهرستان گرگان و از جنوب به ارتفاعات رشته کوه البرز محدود می شود ریکی [۶]. بوسیله مطالعات و مصاحبه های میدانی مشخص شد که کشاورزان روستای نصرت آباد، آشنایی قبلی با طرح تغییر الگوی کشت دارند زیرا که این طرح با هدف بهره برداری پایدار از منابع پایه، تامین امنیت غذایی و افزایش بهره وری مصرف آب متناسب با کشت محصولات زراعی و باغی از طرف سازمان جهاد کشاورزی از سال ۱۳۹۰ در این روستا شروع شده است. بررسی های ریکی و همکاران [۶] نشان داد که بهره برداری فزاینده از چاه های کشاورزی در منطقه علی آباد سبب پیشروی آب شور آبخوان آزاد منطقه به نواحی داخلی و تحت کشاورزی شده است که هم اکنون مورد بهره برداری قرار می گیرد و خطر بزرگی برای ناپایداری کشاورزی، منابع آب زیرزمینی و زندگی کشاورزان است. این روستا بصورت نمونه موردی تحقیق حاضر انتخاب شد.

روش انجام پژوهش

ابزار این مطالعه پرسشنامه ای است که جهت تدوین آن طی چند مرحله به محدوده جغرافیایی تحقیق مراجعه و با مصاحبه هایی با کشاورزان و مجریان فعالیت های مدیریتی، پرسشنامه مقدماتی تدوین شد.

در این تحقیق پنج عامل اقتصادی، اجتماعی، فیزیکی و علمی-ترویجی باتوجه به مطالعات میدانی که از منطقه کسب شد بعنوان چارچوب های طرح سوالات تعیین شد. در این سوالات، تمایل مردم به مشارکت در طرح های تغییر الگوی کشت بواسطه معرفی شاخص های مختلف در هر عامل (بطور مثال: "مکانیزه کردن فعالیتهای سنتی" در عامل اجتماعی، "ارتقاء فرهنگ" در عامل فرهنگی) مورد سنجش قرار گرفت. برای اینکه قدرت انتخاب افراد بالاتر رود از طیف لیکرت ۵ سطحی (خیلی کم = ۱ تا خیلی زیاد = ۵) استفاده شد و پرسشی بدین شکل بطور نمونه طراحی شد که اگر طرح تغییر

مشارکت به دلیل این که هم هدف توسعه و هم وسیله ای برای رسیدن به آن است، ضمن نقش ترکیب کننده دو عامل مردم و منابع، برآیند آن به شمار می آید. تجربه مشارکت مردمی در کشورهای هند، چین، کره، سریلانکا و بنگلادش نشان داده که هرچه سطح فقر و نابرابری اقتصادی بهیژه مشکل بی سواد و نا آگاهی عمومی بیش تر باشد به دنبال آن آگاهی کمتر و در نهایت برنامه مشارکتی ناموفق تر خواهد بود.

نتایج بررسی های عابدی سروستانی و زمانی [۷]، حاجیلو و همکاران [۲] و رضوانفر و رضایی [۵] نشان می دهد هرچه امکان مبادله اطلاعات در محیط روستا افزایش یابد به همان نسبت امکان برنامه ریزی برای انتقال دانش و تجارب بیشتر می شود. بررسی محبوبی و میردامادی [۱۱] نشان می دهد بین آگاهی از تأثیر عملیات حفاظت آب و خاک، تعداد دوره های آموزشی، مقدار اطلاعات اخذ شده از رادیو و جزوه های آموزشی با میزان پذیرش عملیات حفاظت آب و خاک رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. عواملی چون جلسات آموزشی و رسانه های جمعی مهمترین مجاری نظام دانش و اطلاعات در حوزه های آبخیز می باشند که بر میزان مشارکت مجریان در طرح های حفاظت آب و خاک و بیابان زدایی مؤثر هستند.

مقدسی فریمانی و همکاران [۱۰]، آجیلی و همکاران [۲]، محمدی الوار و همکاران [۱۱] عوامل مؤثر بر مشارکت کشاورزان در اجرای عملیات آبخیزداری در آبخیز چهل جای استان گلستان را با استفاده از روش تحلیل عاملی انجام دادند و چهار عامل مؤثر بر میزان مشارکت کشاورزان را تعیین نمودند. نتایج نشان داد که عوامل اقتصادی- ترویجی، اکولوژیکی- مشارکتی، ایمنی و انگیزشی به ترتیب مهمترین عواملی هستند که بر میزان مشارکت مؤثرند.

در حال حاضر کمبود متخصصان در اداره های منابع طبیعی به جهت کمی و کیفی و توزیع نامناسب آن ها در مناطق مختلف و همچنین تمرکز تشکیلات آموزش و ترویج در وزارت جهاد کشاورزی و ارتباط نداشتن آن ها با سایر مراکز در سطوح پایین تر، یکی از مشکلات ترویج و سازوکارهای ارتباطی آن با بهره برداران منابع طبیعی جهت حفاظت آب و خاک است، نوروزی و ملک محمدی [۱۲]. ریکی [۶] در پژوهشی که اثرات تغییر الگوی کشت بر خصوصیات آب های زیرزمینی را با استفاده از شبکه تصمیم بیزین در منطقه علی آباد استان گلستان پیش بینی کرد، دریافت که این منطقه با بحران جدی در زمینه منابع آب زیرزمینی مواجه است که در صورت اعمال بهره برداری های مدیریت نشده از آب های زیرزمینی و کشت غیر اصولی زمین های کشاورزی باعث بروز خسارات جبران ناپذیر از جمله فقدان منابع آب زیرزمینی مطلوب و رها شدن اراضی زراعی در این منطقه از استان گلستان خواهد شد.

مواد و روش ها

منطقه مورد مطالعه

منطقه علی آباد استان گلستان با مساحتی حدود ۳۷۰۰۰ هکتار

الگوی کشت سبب افزایش رفاه اقتصادی شود تا چه اندازه با اجرای طرح در آینده مشارکت خواهید کرد؟

در این پژوهش در انتها سؤالی از کشاورزان با این عنوان که "کشاورز عزیز شما دوست دارید در کدام مرحله از اجرای طرح از نظرات شما استفاده شود؟" به منظور بررسی تمایل نوع مشارکت کشاورزان (مشارکت در طراحی، تصمیم گیری، اجرا، نظارت و یا همه مراحل طرح) در پرسشنامه در نظر گرفته شد.

پیش‌آزمون پرسشنامه

پیش‌آزمون پرسشنامه با تعیین اعتبار (روایی) و قابلیت اعتماد (پایایی) صورت گرفت. تعیین اعتبار بصورت محتوایی با نظرخواهی از اساتید متخصص آب و خاک دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، کارشناسان بخش اجرا و متخصصان و کارشناسان معرب انجام شد و سپس اصلاحات لازم در آن صورت گرفت و پرسشنامه نهایی طراحی و تدوین گردید. برای تعیین قابلیت پایایی این تحقیق تعداد ۱۵ پرسشنامه توسط کشاورزان داخل منطقه تکمیل شد. در این تحقیق از روش آلفای کرونباخ برای قابلیت پایایی استفاده شد.

تکمیل پرسشنامه نهایی

جهت تعیین حجم نمونه طبق بررسی و مصاحبه‌های انجام شده حدود ۱۱۰ خانوار در این روستا از کشاورزی معیشت میکنند. در این تحقیق از فرمول کوکران برای برآورد حجم نمونه استفاده شده است. در نهایت پرسشنامه نهایی تحقیق بعد از پیش‌آزمون، با مراجعه حضوری به محدوده جغرافیایی تحقیق تکمیل شد. در تحقیق حاضر از روش‌های آمار توصیفی در نرم افزار SPSS 21 جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات استفاده شد.

نتایج

بررسی اعتبار محتوایی نشان داد که اجزای تشکیل دهنده ابزار اندازه‌گیری مورد تایید می‌باشد. نتیجه مقدار آلفای کرونباخ ۱۵ عدد پرسشنامه پیش‌آزمون ۰/۷۷۹ بدست آمد که نشان دهنده ضریب پایایی مناسب می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برای کل جامعه آماری ۸۶ نفر (کشاورز) بدست آمد و بدلیل اینکه پرسشنامه از قابلیت اعتماد (پایایی) برخوردار بود به عنوان پرسشنامه نهایی استفاده شد. فراوانی نسبی، میانگین شاخص‌ها و اولویت‌بندی گویه‌ها در عوامل دسته بندی شده در جداول ۱ الی ۵ آورده شده است.

میانگین گویه‌ها در عامل اقتصادی جهت مشارکت بهره‌برداران نشان می‌دهد که شاخص رفاه اقتصادی با اینکه آخرین سؤال بوده اما توجه کشاورزان را به خود جلب کرده است. به طوریکه ۹۰/۷ درصد پرسش‌شوندگان گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده‌اند.

شاخص رفاه اقتصادی با میانگین ۴/۹۰۷ در اولویت اول و شاخص سوددهی کوتاه مدت با میانگین ۴/۸۳۷ در اولویت دوم مهمترین شاخصهای تاثیرگذار اقتصادی در مشارکت از طرف کشاورزان انتخاب شده‌اند. همچنین سوددهی در آینده با پذیرش بالای گزینه‌های متوسط (۶۵/۱٪) و کم (۲۰/۹٪)، نشان دهنده رغبت کشاورزان به سودهای آتی جهت برآورده کردن نیازهای خود میباشد که در همین راستا با میانگین ۲/۸۳۷ در اولویت آخر قرار گرفته است.

میانگین گویه‌ها در عامل اجتماعی (جدول ۲) نشان می‌دهد که شاخص مکانیزه کردن فعالیت‌های سنتی با میانگین ۴/۷۴۴ در اولویت اول قرار دارد که نشان دهنده رغبت کشاورزان به استفاده از تکنولوژی‌های جدید کشاورزی می‌باشد.

شاخص یکپارچه سازی اراضی با پذیرش بالای گزینه خیلی کم

جدول ۱- اولویت‌بندی گویه‌های عامل اقتصادی

شاخص گویه	فراوانی نسبی (%)					میانگین
	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	
رفاه اقتصادی	-	-	-	۹/۳	۹۰/۷	۴/۹۰۷
پرداخت یارانه	-	-	-	۱۶/۳	۸۳/۷	۴/۸۳۷
سود دهی کوتاه مدت	-	-	-	۱۶/۳	۸۳/۷	۴/۸۳۷
سودمند بودن	-	-	-	۲۰/۹	۷۹/۱	۴/۷۹۰
سود دهی در آینده	۳/۵	۲۰/۹	۶۵/۱	۹/۳	۱/۲	۲/۸۳۷

جدول ۲- اولویت‌بندی گویه‌های عامل اجتماعی

شاخص گویه	فراوانی نسبی (%)					میانگین
	خیلی کم	کم	تا حدودی	زیاد	خیلی زیاد	
مکانیزه کردن فعالیت‌های سنتی	-	-	-	۲۵/۶	۷۴/۴	۴/۷۴۴
فرصت شغلی	-	-	-	۳۰/۲	۶۹/۸	۴/۶۹۷
یکپارچه سازی اراضی	۸۸/۴	۸/۱	۳/۵	-	-	۱/۱۵۱

(۸۸/۴٪) نشان از دغدغه کشاورزان به حفظ اراضی کشاورزی خود به عنوان یک پشتیبان مالی و جایگاه اجتماعی می باشد که با میانگین ۱/۱۵۱ در اولویت آخر کشاورزان قرار دارد.

میانگین گویه ها در عامل فرهنگی (جدول ۳) نشان می دهد که شاخص تضمین آینده فرزندان با پذیرش بالای گزینه خیلی زیاد (۸۳/۷٪) و با میانگین ۴/۸۳۷ در اولویت اول کشاورزان قرار دارد که نشان از دغدغه کشاورزان به اشتغال و آینده فرزندان خود که در دامن روستا پرورش یافته اند دارد. همچنین شاخص نزاع و کشمکش بین مردم با پذیرش بالای گزینه خیلی کم (۸۶٪) نشان از روحیه صلح و میانه روی روستاییان و کشاورزان دارد که این شاخص با میانگین ۱/۱۹۷ در اولویت آخر قرار گرفته است.

میانگین گویه ها در عامل فیزیکی (جدول ۴) نشان می دهد که هر سه شاخص به ترتیب اولویت کشاورزان شامل پرآب شدن چاه ها، بهبود کیفیت آب چاه ها و بهبود خاک سطحی اراضی بصورت ۱۰۰ درصد در پذیرش گزینه های خیلی زیاد و زیاد قرار گرفته است که نشان دهنده درک درست کشاورزان به رابطه آب مناسب با خاک مناسب اراضی زراعی دارد.

میانگین گویه ها در عامل علمی- ترویجی (جدول ۵) مشارکت کشاورزان در طرح تغییر الگوی کشت نشان می دهد که شاخص شناخت کافی از طرح با میانگین ۴/۸۱۴ در اولویت اول عامل علمی- ترویجی از طرف کشاورزان قرار گرفته است و شاخص بازدید از طرح با پذیرش بالای گزینه متوسط (۵۱/۱٪) با میانگین ۳/۵۹۳ در اولویت آخر قرار گرفته است که نشان دهنده این مطلب است که کشاورزان تمایل کمی به گذارندن وقت خود به کاری غیر از کشاورزی دارند بلکه می خواهند از روش های ساده تر با این طرح آشنا شوند.

فراوانی نسبی نوع مشارکت کشاورزان در طرح تغییر الگوی کشت نشان داد که همه پرسش شوندگان این پژوهش تمایل دارند یا در مرحله اجرای طرح یا در همه مراحل طرح مشارکت داشته باشند. بیشتر کشاورزان تمایل دارند که در همه مراحل طرح (۷۴/۴٪) از نظرات آنها استفاده شود. این تمایل را می توان بدلیل این دانست که کشاورزان با اعمال نظرات بیرونی جهت اجرای طرح ها بصورت دستوری موافق نیستند، لذا ترجیح می دهند که دیدگاه های خود را در همه مراحل طرح مطرح کنند تا در سیستم زراعی خود بکار گیرند.

جدول ۳- اولویت بندی گویه های عامل فرهنگی

میانگین	فراوانی نسبی (٪)					شاخص گویه
	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	
۴/۸۳۷	۸۳/۷	۱۶/۳	-	-	-	تضمین آینده فرزندان
۴/۴۸۸	۵۳/۴	۴۱/۹	۴/۷	-	-	ارتقاء فرهنگ
۳/۸۸۳	۳۲/۶	۲۳/۳	۴۲/۱	-	-	کاهش مهاجرت
۲/۴۷۶	-	۵/۸	۴۳	۴۴/۲	۷	علاقه به زمین
۱/۱۹۷	-	-	۵/۸	۸/۲	۸۶	نزاع و کشمکش

جدول ۴- اولویت بندی گویه های عامل فیزیکی

میانگین	فراوانی نسبی (٪)					شاخص گویه
	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	
۴/۹۶۵	۹۶/۵	۳/۵	-	-	-	پرآب شدن چاه ها
۴/۸۲۵	۸۲/۶	۱۷/۴	-	-	-	بهبود کیفیت آب چاه ها
۴/۷۷۹	۷۷/۹	۲۲/۱	-	-	-	بهبود خاک سطحی

جدول ۵- اولویت بندی گویه های عامل علمی- ترویجی

میانگین	فراوانی نسبی (٪)					شاخص گویه
	خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم	
۴/۸۱۴	۸۱/۴	۱۸/۶	-	-	-	شناخت کافی از طرح
۴/۶۰۴	۶۲/۸	۳۴/۹	۲/۳	-	-	شرکت در جلسات توجیهی
۴/۲۹۰	۵۳/۵	۲۲/۱	۲۴/۴	-	-	مشارکت در تصمیم گیری
۳/۵۹۳	۱۰/۵	۳۸/۴	۵۱/۱	-	-	بازدید از طرح

بحث و نتیجه گیری

نتایج این پژوهش در بحث عوامل پیشنهادی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، فیزیکی و علمی - ترویجی نشان داد که شاخصه‌هایی که برای مشارکت کشاورزان در طرح تغییر الگوی کشت در اولویت اول قرار دارد بترتیب شامل رفاه اقتصادی، مکانیزه کردن فعالیت‌های سنتی، تضمین آینده فرزندان، پرآب شدن چاه‌ها و شناخت کافی از طرح می‌باشد. همچنین شاخصه‌هایی که برای مشارکت کشاورزان در طرح تغییر الگوی کشت در اولویت آخر قرار دارد بترتیب شامل سوددهی در آینده، یکپارچه‌سازی اراضی، نزاع و کشمکش بین مردم، بهبود خاک سطحی اراضی و بازدید از طرح می‌باشد. دلایل این نحوه اولویت‌بندی کشاورزان می‌تواند این پیام را برساند که مشارکت بیشتر و موثر مردم در صورتی قابل انتظار است که تطابق بیشتری میان نیازهای مردم و اهداف پروژه وجود داشته باشد جرج [۳]. نتیجه نظرسنجی از کشاورزان نشان داد که اکثر آنها تمایل دارند تا در همه مراحل طرح از نظرات آنها استفاده شود. این نوع نگرش قابل تقدیر و معنی‌دار است زیرا بنا به نظر خاتون آبادی و همکاران [۸] مردم به تدریج دریافته‌اند که منابع طبیعی و محیط زیست، نه تنها متعلق به دولت‌ها نیست بلکه مستقیم و غیر مستقیم در زندگی فردی و اجتماعی آنان نقش بسزایی دارد. بنابراین جوامع محلی با رضایتمندی، آگاهی لازم و بصورت داوطلبانه در برنامه‌های مدیریتی مشارکت می‌نمایند.

با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر به دستگاه‌های متصدی اجرای طرح‌های تغییر الگوی کشت پیشنهاد می‌شود جهت همراهی بیشتر و بهتر کشاورزان به اولویت‌های آنان خصوصاً نگرانی بابت مسائل اقتصادی و معیشتی توجه بیشتری کرده و بمنظور افزایش بازدهی طرحها، کشاورزان را در تمام مراحل طرح وارد کنند. با توجه به ضرورت حفاظت آب و خاک و پوشش گیاهی به عنوان بستر توسعه پایدار توصیه می‌شود استفاده از رسانه ملی برای ترویج فواید طرح‌های تغییر الگوی کشت برای شناخت طرح توسط کشاورزان مورد تأکید و توجه بیشتری قرار گیرد.

تقدیر و تشکر

بدین‌وسیله از مسئولان محترم جهاد کشاورزی منطقه علی آباد استان گلستان بدلیل همراهی و در اختیار قرار دادن اطلاعات طرح تغییر الگوی کشت منطقه، تشکر و قدردانی می‌گردد.

منابع

- ۱- پورشرعیاتی، ر، کریمیان، ع. ا و فتاحی اردکانی، ا. ۱۳۹۰. بررسی عمده ترین عوامل موثر بر مشارکت یا عدم مشارکت آبخیزنشینان در اجرای طرح‌ها و پروژه‌های مرتبط با آبخیزداری. هفتمین همایش ملی علوم و مهندسی آبخیزداری ایران.
- ۲- حاجیلو، ف. خانی، ف. تقوی، ن. و مقدم واحد، م. ۱۳۸۶. بررسی عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تسهیل‌گران زن در ایجاد

- گروههای مستقل زنان روستایی - مطالعه موردی آذربایجان شرقی. نشریه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۱. ص ۴۲-۲۴.
- ۳- خاتون آبادی، ا. امینی، ا.م. و میرزاعلی، ع. ۱۳۸۰ عوامل بازدارنده مشارکت دامداران در احیای مراتع آق قلا در استان گلستان. مجله علوم و فنون کشاورزی. جلد ۵. ص ۵۴-۳۹.
- ۴- خلیقی، ن. ا، چکشی، ب و کیا، م. ۱۳۸۵. بررسی نقش دانش بومی، مهاجرت و مالکیت در مشارکت روستاییان در بهره برداری از مراتع (آبخیز چکند - شهرستان بیرجند). نشریه دانشکده منابع طبیعی، جلد ۵۹، شماره ۳، ص ۷۵۷-۷۴۱.
- ۵- رضوانفر، ا و رضایی، ع.م. ۱۳۸۶. تحلیل همبستگی بین ویژگی های فردی و حرفه ای و عملکرد شغلی (مطالعه موردی کارشناسان ترویج کشاورزی استان یزد). مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی، جلد ۱۴، شماره ۳، ص ۱۰-۱.
- ۶- ریکی، م. ر. ۱۳۹۳. پیش‌بینی اثرات تغییر الگوی کشت بر خصوصیات آبهای زیرزمینی با استفاده از شبکه‌های تصمیم بیزین، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، ۱۴۴ ص.
- ۷- عابدی سروستانی، ا و زمانی، غ. ح. ۱۳۸۵، روش های ارتباطی در ترویج منابع طبیعی، مطالعه موردی: استان فارس، مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی، شماره ۵، ص ۱۳۸-۱۲۵.
- ۸- عبدالعظیم، آ، بهتاش، م. ج و دانایی، م. ۱۳۸۶. عوامل غیراقتصادی موثر بر رضایت مجریان از مشارکت در طرح‌های بیابانزدایی در استان خوزستان، فصلنامه علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، دوره ۳، شماره ۱، ص ۱۲۷-۱۱۷.
- ۹- محمدی الوار، م، سعدالدین، ا، بارانی، ح و محبوبی، م. ر. ۱۳۹۲. پیش بینی پذیرش مردمی سناریوهای مدیریت پوشش گیاهی در حوزه آب خیز چهل چای- استان گلستان. مجله پژوهشهای حفاظت آب و خاک، جلد بیستم، شماره دوم، ص ۲۲۰-۲۰۹.
- ۱۰- مقدس فریمانی، ش، حسینی، س. م و میردامادی، س. م. ۱۳۸۶. بررسی وضعیت و عوامل موثر بر پایداری اکوسیستم‌های مرتعی در شرایط خشکسالی و ترسالی استان فارس از نظر مرتع داران، فصلنامه علوم کشاورزی، دوره ۱۳، شماره ۲ (ویژه نامه)، ص ۲۹۹-۲۸۳.
- ۱۱- میردامادی، س. م و محبوبی، ا. ح. ۱۳۸۲. بررسی نیازهای آموزشی - ترویجی مجریان طرح‌های مرتعداری در شهرستان دماوند. فصلنامه علوم کشاورزی، دوره ۹، شماره ۱، ص ۳۲-۱۷.
- ۱۲- نوروزی، ع و ملک محمدی، ا. ۱۳۸۶. مشکلات ارتباط تحقیق و ترویج و ساز و کارهای ارتباطی ممکن، نشریه اقتصاد کشاورزی و توسعه، دوره ۱۵، شماره ۵۸ (ویژه سیاستهای کشاورزی)، ص ۱۵۰-۱۳۵.
- 13- George, S. 1992. Generalization in rural development: eleven villages in south Gujarat. Journal of International Development. 18. Z: 434- 762.
- 14- Guy, B., 2006. People, land and water:

for natural participatory development communication resource management, Earth Scan, 313p.

15- Oakley, P. and Marsden, D. 1989. Approaches to participation in rural development. International Labor office Geneva, 118p.

Abstract**Investigation of the Public Participation in Projects of Cropping Pattern Change in Ali-Abad Region (Golestan Province)**M. Reiki¹, M. Hossein alizadeh^{2*} and I. Islami³

Received: 2015/03/07 Accepted: 2016/12/20

Investigation the public participation in changing of cropping pattern is an important role to success of the soil and water projects. But, participation of people with the executive departments is difficult process. This study set out with the aim of investigation the public participation in changing of cropping pattern with the field study and survey questionnaire in Ali-Abad region of Golestan province. In this study, 86 beneficiaries from a population of 110 farmers were chosen in the case study using Cochran approach and verbal interviews were done. Results indicated that five factors consist of the “economic prosperity, automating the traditional activities, ensuring children's future, the water rising of wells, and sufficient knowledge of the project” are top priorities for farmers respectively. Also these factors such as “projects profitability in the future, integrating lands, conflicts between people, improve the soil and the visit of the project by farmers” are the final priorities. Finally, in order to develop modern agriculture, the executive organs have been offered to focus their attention on agronomist priorities that is often related to economic issues.

Keywords: *Public participation, Changing of cropping pattern, Socioeconomic factors, Ali-Abad, Golestan province*

1. M.Sc Watershed Management, Gorgan University of Agricultural Sciences & Natural Resources2. Dept. of Watershed & Arid Zone Management, Gorgan University of Agricultural Sciences & Natural Resources, corresponding author:
Email: mhalizadeh@gau.ac.ir

3. P.H.D Desertification, Gorgan University of Agricultural Sciences & Natural Resources.